

СЕКЦІЯ 8. МЕТОДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СОРТІВ РОСЛИН

УДК 635.965.22

Єна Андрій, д-р біол. наук, професор

ПФ НУБіПУ «Кримський агротехнологічний університет»

м. Сімферополь, Україна

ЧИ МОЖЛИВО ПОБУДУВАТИ ДИХОТОМІЧНИЙ КЛЮЧ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СОРТІВ *HEDERA HELIX*?

У світі налічується, за різними оцінками, від 400 до 750 сортів плюща звичайного (*Hedera helix* L.) [2], але їхнє визначення становить сьогодні певну проблему. По-перше, в світі досі немає офіційного вичерпного чекліста сортів цього виду; по-друге, визначення сортів *H. helix* здійснюється із застосуванням морфологічних ознак майже виключно листків; по-третє, існує чимало сортів майже ідентичних за ознаками (наприклад, 'Ceridwen' та 'Gold Child', 'Parsley Crested' та 'Curly Locks'); по-четверте, діапазон мінливості листків у межах одного сорту плюща в багатьох випадках надзвичайно широкий (це спостерігається навіть в ювенільних рослин природного виду; з сортів назвемо 'Caecilia' або 'Surprise'), до того ж деякі сортові ознаки можуть перекриватися або періодично зникати в процесі росту рослини (останнє є притаманним таким сортам, як 'Harlekijn', 'Lightfinger', 'Sally' та ін.); по-п'яте, ситуація ускладнюється номенклатурною плутаниною, пов'язаною з існуванням великої кількості офіційно не зареєстрованих сортів, а також виникненням паралельних комерційних назв вже відомих культиварів, що раніше були офіційно зареєстрованими під іншими законними назвами ('Golden Jytte' = 'Classy Lassie', 'Midas Touch' = 'Golden Kolibri', 'Teardrop' = 'Natasja' тощо).

Проте, незважаючи на перелічені специфічні труднощі, ми вважаємо, що існує реальна можливість створення працюючого дихотомічного ключа для ідентифікації сортів *H. helix* на кшталт визначників видів природної флори, які створені за протоколом, розробленим ще Ж.Б. Ламарком. Така можливість базується принаймні на двох фундаментальних положеннях. Як відомо, теза з антитезою мають містити хоча б одну морфологічну альтернативу, а, згідно зі стандартним визначенням, кожний сорт певного таксона має відрізнятися від інших сортів принаймні одною ознакою. Зайве нагадувати, що саме такі ознаки ретельно перевіряються за допомогою проведення експертизи на відмінність, однорідність і стабільність, тобто є достатньо надійними. Крім того, певні набори сортів можна об'єднати, використовуючи додаткові ознаки, хоча характеристики визнаних груп сортів (cultivar groups) не завжди підходять для використання в дихотомічних ключах. Це особливо стосується класифікації культиварів *H. helix*, яка створена С. П'єро [3]; наприклад, група сортів Oddities

(Чудернацькі) об'єднує культивари, що вважаються незвичайними за абсолютно різних причин, як-то 'Manda's Monstrose' (спостерігаються фасціації великих пальчастих листків) та 'Very Merry' (листки маленькі ланцетні). Корисними для побудови визначника сортів *H. helix* слід визнати деякі запозичення з ампелографії. В цілому, детальний аналіз морфології сортів *H. helix* може базуватися на загальноприйнятих стандартах опису морфології рослин з доповненнями з нашої методики, ухвалені Українським інститутом експертизи сортів рослин [1]. Останнє джерело зокрема пропонує нову класифікацію різнобарвності листка *H. helix*. Отже, всього цього повністю вистачає для побудови повноцінного дихотомічного визначника.

Автор не є прихильником громіздких ступенів з багатьма переліченими ознаками. Якщо дотримуватись принципів парсимонії, завжди можна відібрати одну–три найнадійніші ознаки. Ось як виглядає фрагмент ключа для визначення трьох дуже подібних сортів ортотропних плющів:

n+ Листок складчастий, його край хвилястий.....'Conglomerata'

n- Листок майже плаский, його край не хвилястийm

m+ Листок 2–3 см завширшки, молоді стебла червонуваті...'Congesta'

m- Листок 4–6 см завширшки, молоді стебла зелені.....'Erecta'

Приводимо також інший приклад для двох культиварів із видовженими листками, що дуже складно визначаються:

t+ Листок ланцетнойцеподібний (співвідношення ширини до довжини 1:4-5), жилкування дугоподібне.....'Brokamp'

t- Листок лінійнойцеподібний (співвідношення ширини до довжини 1:6), жилкування пірчасте.....'Hester'

Треба додатково враховувати, що для складання якісного визначника сортів *H. helix* необхідно вивчати результати ретельних паралельних спостережень за розвитком рослин: а) однієї назви, але різного походження; б) у закритому та відкритому ґрунті; в) за рахунок укорочених та видовжених гілок. Зробити визначник ще точнішим допоможуть світлини кількох типових пагонів.

Список використаної літератури

1. Єна А. В. Методика проведення експертизи сортів плюща звичайного (*Hedera helix* L.) на відмінність, однорідність і стабільність [Електронний ресурс] / А. В. Єна. – Режим доступу : <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/564.pdf>.

2. Informationen der Deutschen Efeu-Gesellschaft e.V. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://efeu-ev.org/>. – (Відвідане 20.09.2015).

3. Pierot S. W. The Ivy Book. The Growing and Care of Ivy / S. W. Pierot. – New York : Garden by the Stream, 1995. – 227 p.